

Istraživanje koruptivnih rizika i
antikoruptivnih potencijala u Kazneno-
Popravnim Zavodima tokom 2012 i 2013

Šta je antikorupcijska analiza ?

- **Analiza pravnog i institucionalnog okvira sa aspekta potencijala za korupciju i mogućnosti za borbu protiv korupcije**
- **Predmet analize je da li i u kojoj meri postoje:**
 - **Diskreciona ovlašćenja**
 - **Transparenost**
 - **Trgovina uticajem**
 - **Sukob interesa**
 - **Sankcionisanje i kažnjivost**

- **Postojanje diskrecionih ovlašćenja i netransparenost negativno utiču na ostvarivanje resocijalizacijske funkcije, čime na posredan način korupcija utiče na recidivizam kod osuđenika i brojnost u zavodima što doprinosi reprodukciji dva glavna problema u sistemu zatvaranja u Srbiji**

- **Nepostojanje jasnih kriterijima i procedura za ostvarivanje prava osuđenika, te nagrada za dobro i odgovorno ponašanje smanjuje motivaciju osuđenika za resocijalizaciju. Direktna posledica je povećanje broja osuđenih lica, tj. prenaseljenost zavoda**

- **Postojeći voluntarizam i diskreciona ovlašćenja od nagrada pravi “pokretnu metu”, što za posledicu ima razvoj svesti kod osuđenika da ostvarivanje nagrade i prava zavisi od volje i dobrih odnosa sa vlasnikom diskrecionih ovlašćenja – upravom i službom tretmana. Time se učvršćuje pogrešan sistem vrednosti koji ih je doveo u zatvor.**

- **Zakon i pravilnik nisu na adekvatan način regulisali oblast zloupotrebe prava ekspertize, te je sama kažnjivost u zakonskom i etičkom smislu niska, a i kada se desi ne postoje jasne procedure i kriterijumi.**

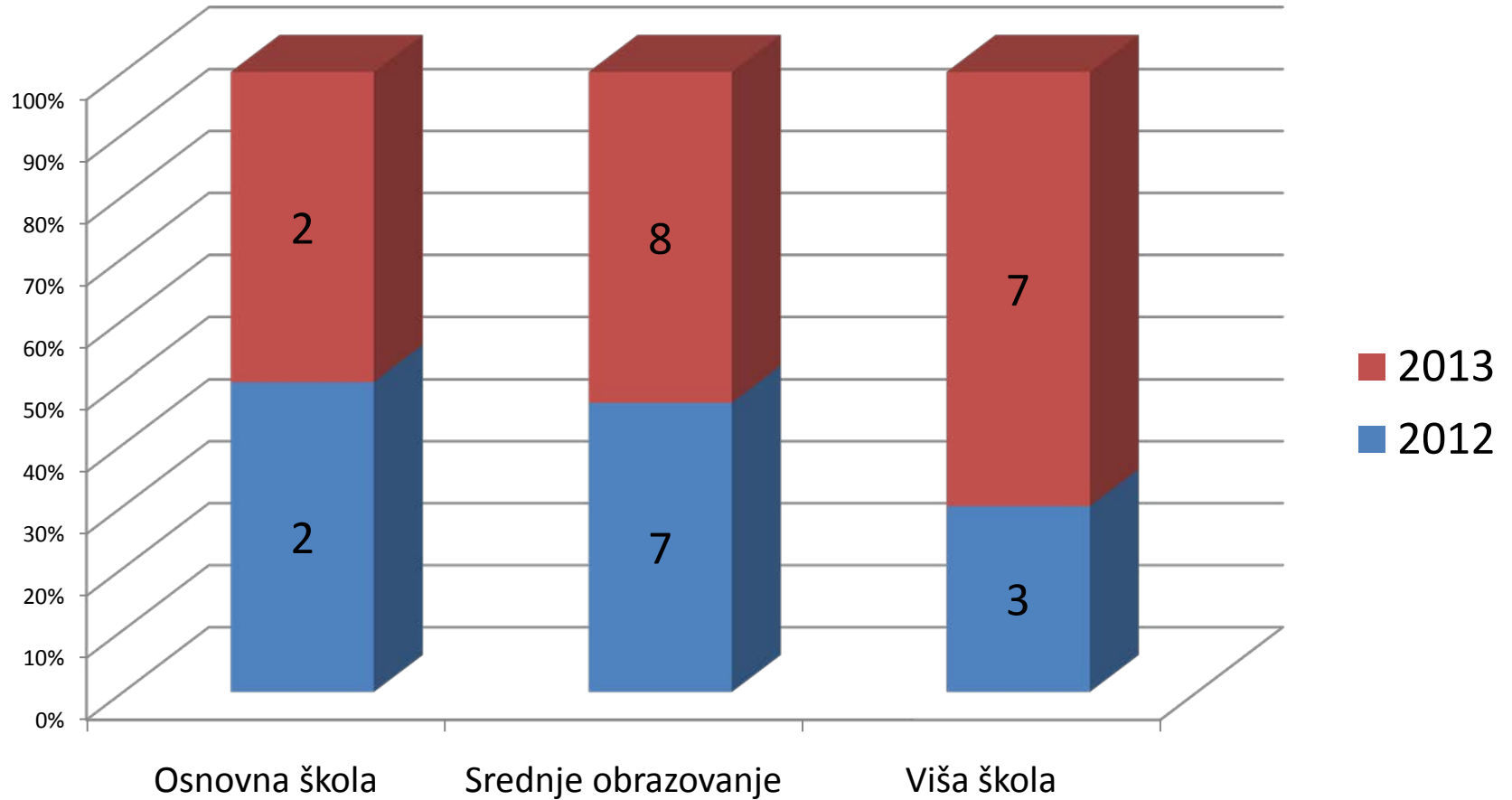
To za posledicu ima:

- **Kod osuđenika se povećava nepoverenje i spremnost da se “povinuju” zloupotrebama od strane zaposlenih prihvatajući ih kao “normalne” i bez spremnosti da ih prijave, što je potpuno u skladu sa pogrešnim sistemom vrednosti koji ih je naveo da se bave kriminalom**
- **Kod zaposlenih se smanjuje svest o značaju profesionalne i radne etike kao kriterijuma za ocenu rada**

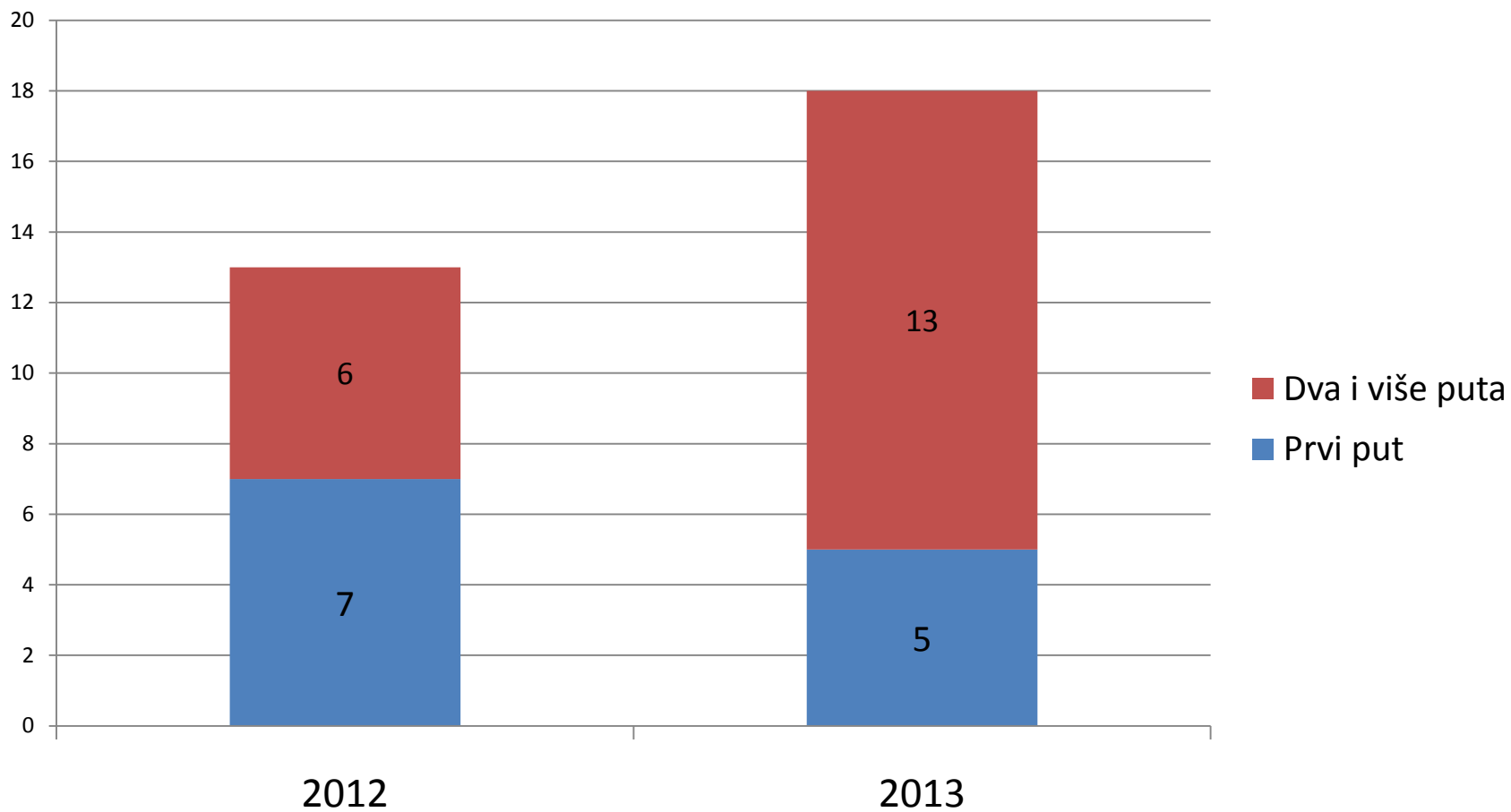
Teme istraživanja

- Korupcija (definicija, znanje o korupciji, ocena korupcije na nivou zatvora, akteri korupcije na nivou zatvora, motivacije za učešće u korupciji na nivou zatvora, lična iskustva sa korupcijom i motivacija za učešće u korupciji),
- Antikorupcija (obim, akteri i ocena borbe protiv korupcije na nivou zatvora, lični antikoruptivni angažman) i
- Ostvarivanja prava zatvorenika i efikasnost žalbenog postupka.

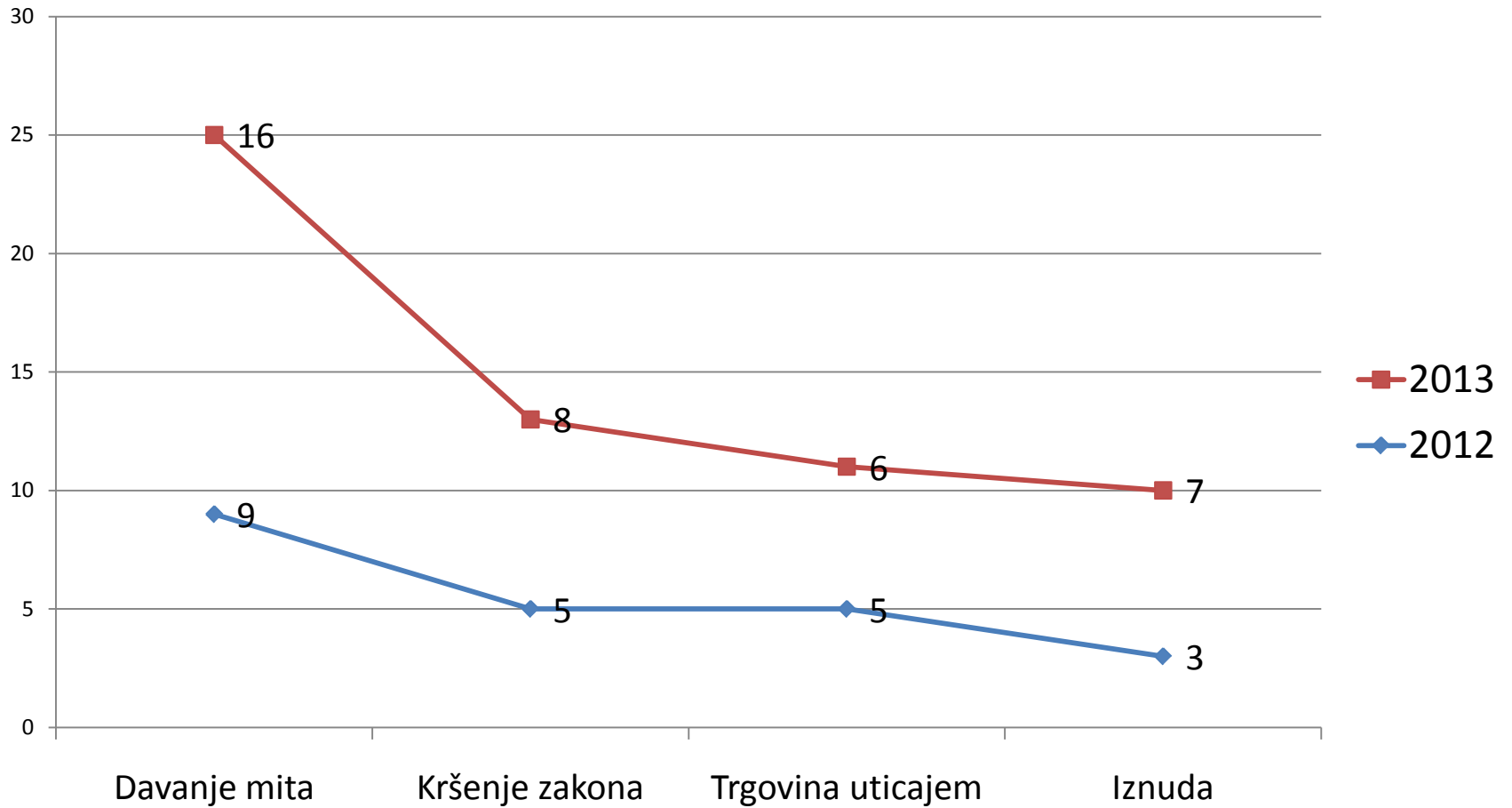
Obrazovanje ispitanika

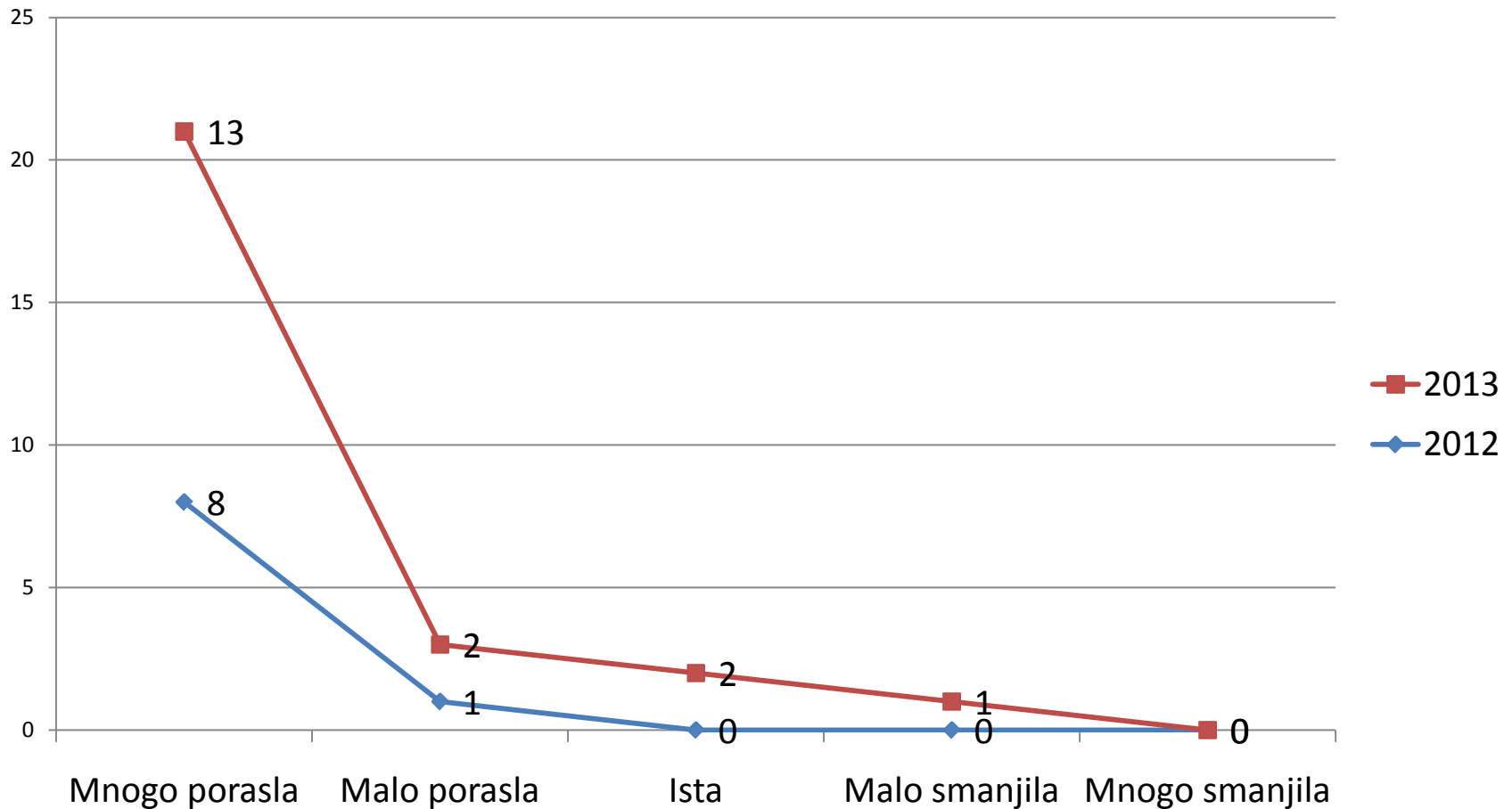
Recidivizam

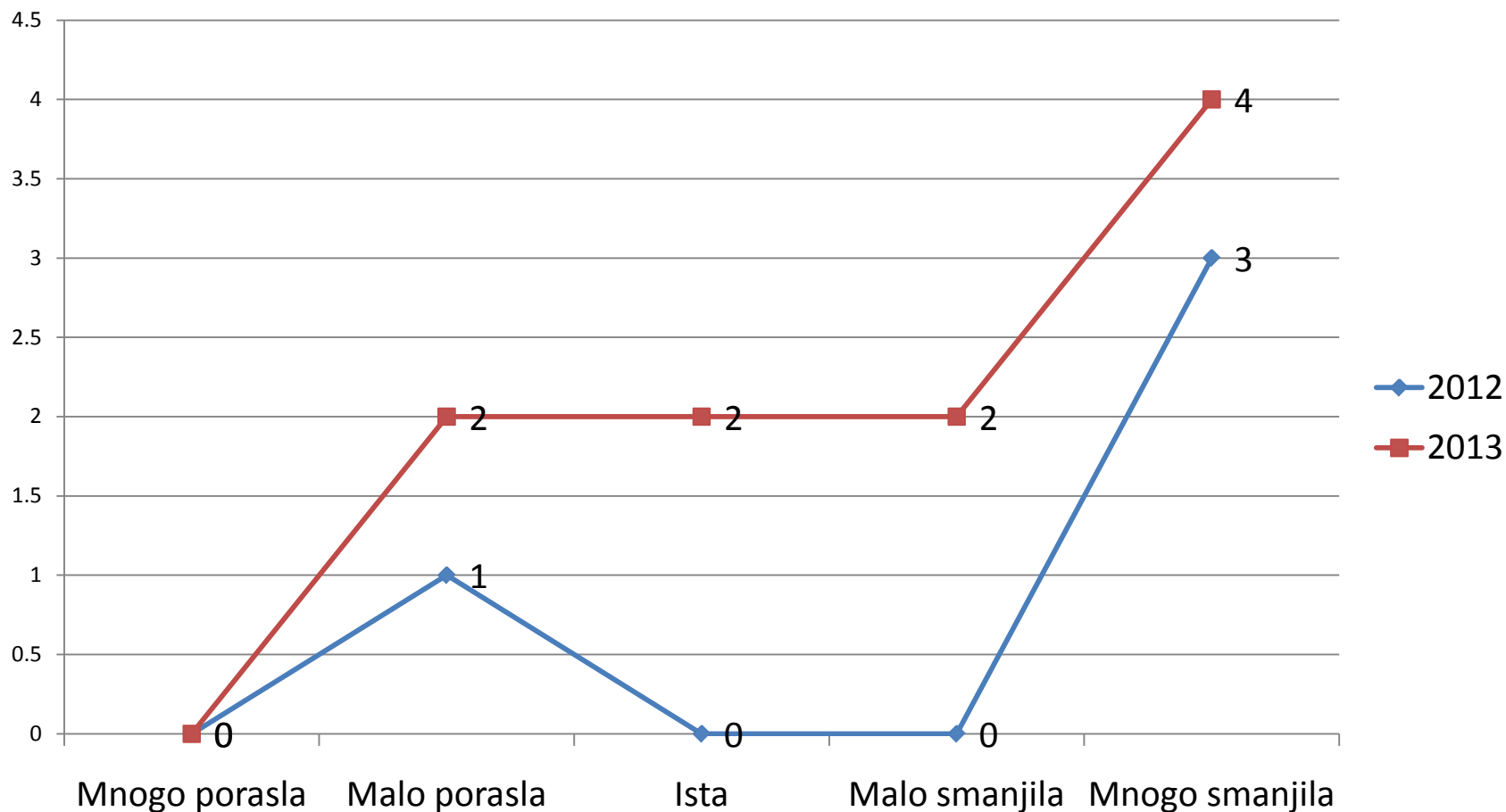
Poimanje korupcije

Percepcija korupcije u protekle tri godine u KPZ

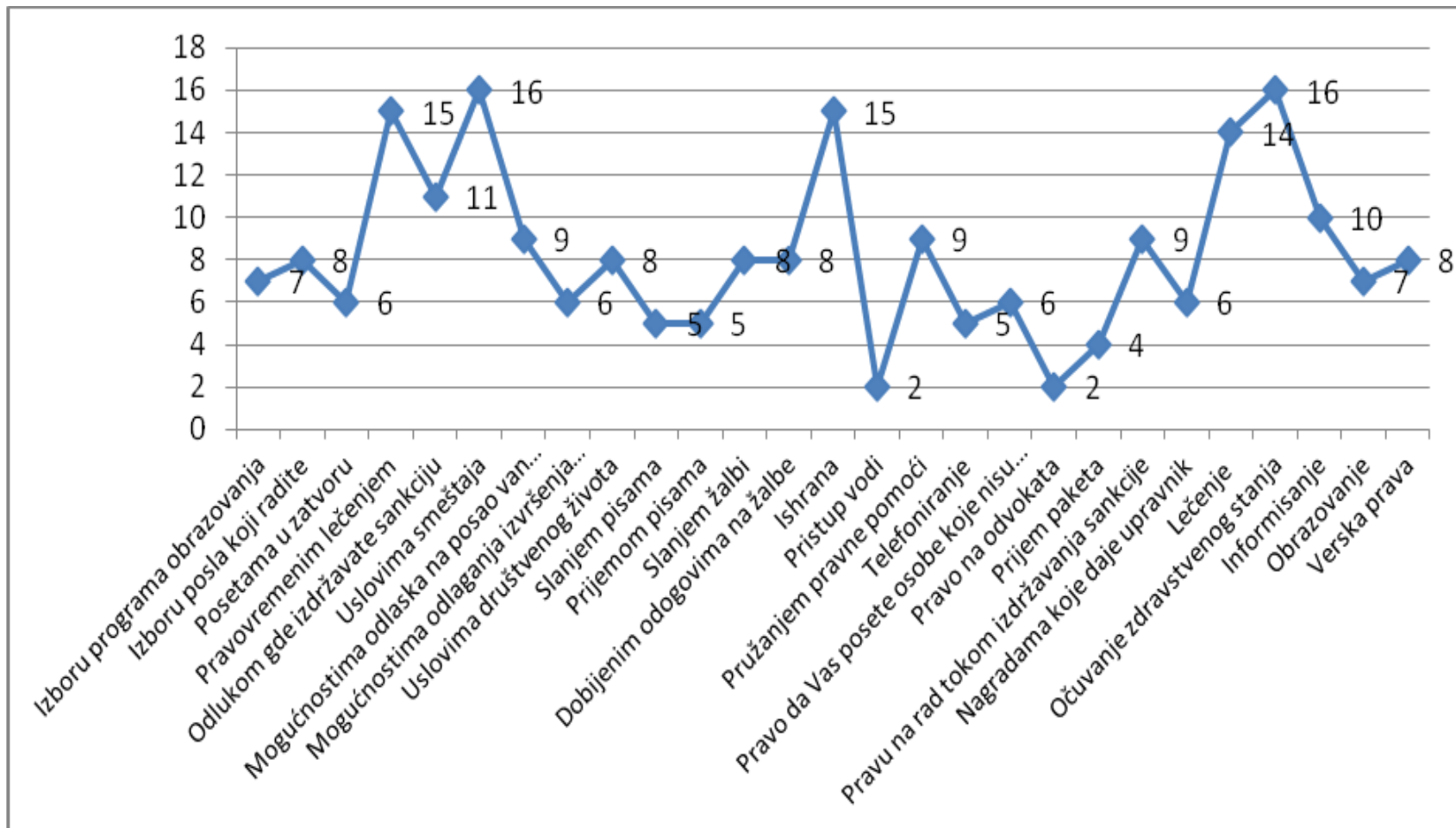
Percepcija borbe protiv korupcije u protekle tri godine u KPZ

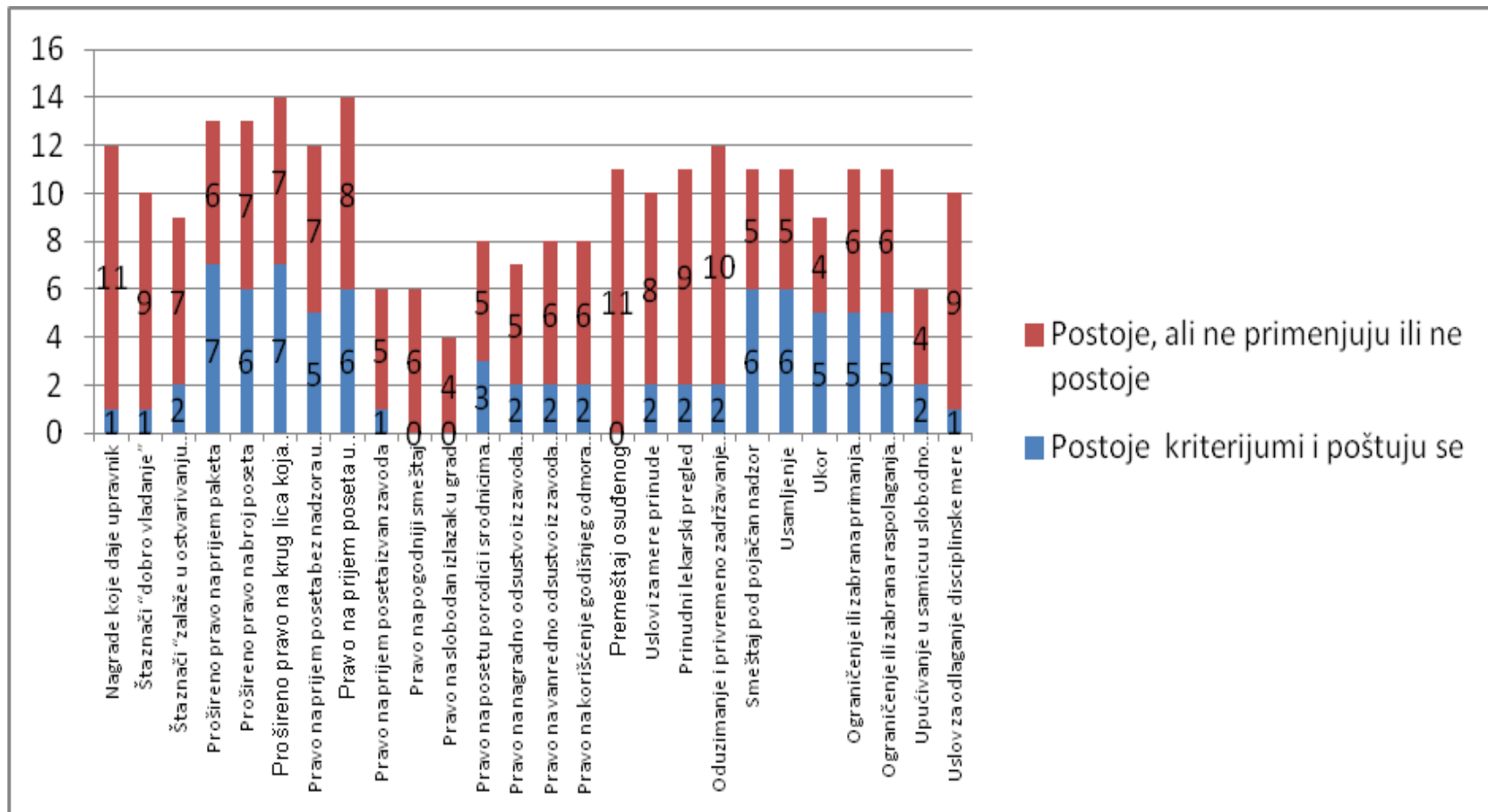
Percepcija motivacije za učeće u korupciji i borbu protiv korupcije

	Bavi korupcijom	Bori protiv korupcije
Upravnik	Korist, to nosi funkcija, to je svakodnevica, loša materijalna situacija, moć, zbog stranačke pripadnosti.	Čuvanje radnog mesta i položaja
Pripadnici službe za programe postupanja	Zakonom su zaštićeni, imaju zaštitu visokih državnih funkcionera/ministara, pare, korist, loša materijalna situacija	Da bi napredovali
Vaspitači	Pare, korist, loša materijalna situacija	Da bi napredovali, Ne pitaju se ništa pa im je ovo prilika da pokažu svoj značaj
Komandir smene	Takav postao, pare, korist, loša materijalna situacija	Da bi napredovali
Čuvar	Bolji život, loša materijalna situacija, novac	Zbog časti
Uticaoj osuđenici	Da bi očuvali status, to im je omogućeno, Zaštita osuđenika, olakšavanje boravka u zatvoru, smanjenje kazne	
Osuđenici	Ostvare svoja prava preko uticajnih osuđenika i moćnih, Dobijaju privilegije, ostvaruju prava, smanjuju kaznu, dobijaju bolje radno mesto, mogućnost da bude "vojnika"	Čast, želja za ravnopravnost
Sudije	Korist, to nosi funkcija, to je svakodnevica, loša materijalna situacija, bolja pozicija	Poštenje i pravda
Rodbina osuđenika	Da bi olakšali kaznu svojim, bolji tretman	Bore za svoje, zbog časti

Koja se prava najviše krše

Postojanje i primena kriterijuma pri ostvarivanju prava

Ostvarivanje prava osuđenika

	Broj upućenih zahteva	Broj dobijenih odgovora	Broj zadovoljnih odgovorom	Procenat odgovaranja	Procenat zadovoljstva odgovorom
Upravnik	5	4	0	0.8	0
Zaštitnik građana	3	2	1	0.67	0.5
Načelnik	3	1	0	0.33	0
Centar za ljudska prava Niš	3	3	2	1	0.67
Ministarstvo pravde	1	0	0	0	0
Nadzorni organ	1	0	0	0	0
Vaspitač	1	0	0	0	0

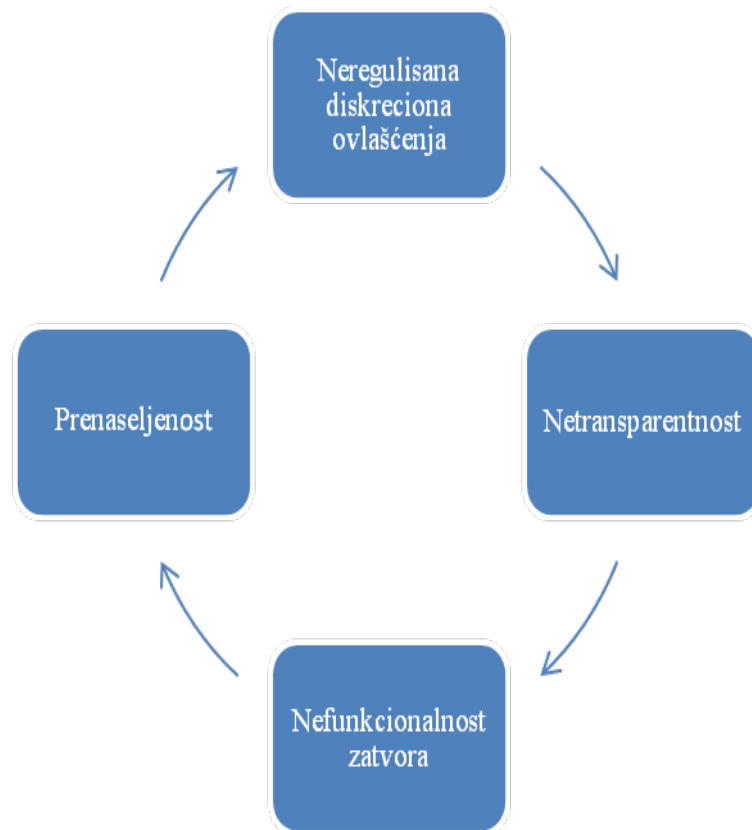
Zaključci

- Postojanje “situacione” definicije korupcije kao posledice stanja korupcije i niskog integriteta na nivou zatvora;
- Tolerancija korupcije u oblastima kao što su zdravstvo i školstvo su posledica stanja korupcije u zatvorima i neuspeha antikorupcijske resocijalizacije kod osuđenih lica;
- Koruptivno ponašanje u svojoj osnovi ima instrumentalnu prirodu tj. kroz nju zaposleni u zatvorima nadomestuju, po njihovom mišljenju, nisku platu;
- Prenaseljenost povećava korupciju kod upravnika, načelnika i vaspitača;
- Postojanje korupcijske uključenosti, a to znači je korupcija efektivan način za ostvarivanje prava, dok borba protiv korupcije može biti uzrok uskraćivanja prava;
- Za razliku od korupcije koja ima sistemski karakter, borba protiv korupcije se dešava od slučaja do slučaja i zavisi od ličnog integriteta osuđenika i pripadnika zatvorskog aparata;
- U koruptivnim aktivnostima učestvuju svih koji imaju, pre svega, dovoljno javnih ovlašćenja i novca;

Zaključci

- Postojanje koruptivne perspektive koja se ogleda u stavu da će korupcija rasti, a borba protiv korupcije smanjivati na nivou zatvora;
- Pored manjka mehanizama borbe protiv korupcije koji su dostupni i efektivni na nivou zatvora, prepreka u borbi protiv korupcije je i zastoj u reformama u ovoj oblasti koji se ogleda u niskom integritetu zatvorskih institucija;
- Izgradnja integriteta zatvorskih institucija uz dostupnost antikoruptivnih mehanizama i postojanje stimulacije/nagrade za osuđenike povećali bi spremnost osuđenika na uzbunjivanje;
- Nivo poštovanja prava osuđenih lica je u najmanju ruku upitan, uz napomenu da se više od ostalih nepoštuju prava koja se odnose na egzistencijalne potrebe: smeštaj, ishrana, zdravlje i informisanje;
- Žalbeni sistem na nivou zatvorskog sistema je na niskom nivou funkcionalnosti, bilo da je reč o ostvarivanju prava osuđenika, bilo da je reč o komunikaciji na nivou ovog sistema;
- Neprimenjivanje kriterijuma ili njihovo nepostojanje pri ostvarivanju prava osuđenika omogućavaju da se diskreciona ovlašćenja pretvaraju u nekažnjive zloupotrebe nosilaca javnih ovlašćenja i funkcije u sistemu za izvršenje krivičnih sankcija. Ovo se posebno odnosi na oblast prava koja su bitna za resocijalizaciju osuđenika u delu nagrada i sankcija.

Zatvoreni krug koruptivnog determinizma na nivou zatvora

Preporuke

- Smanjenje i kontrolu diskrecionih ovlašćenja;
- Povećanje transparentosti postupka izbora nosilaca upravljačkih funkcija;
- Povećanje transparentosti sistema nagrađivanja i sankcionisanja u delu izvršavanja programa postupanja;
- Povećanje efektivnosti mehanizama kažnjivosti;
- Izgradnju mehanizama eksterne kontrole ;
- Ugradnja eksplicitnih antikorupcijskih odredbi u Zakon i pravilnike;
- Razvijanja etičkih standarda;
- Primena planova integriteta.